

· Impressions entre bastidors ·

Els planetes de Holst i Star Trek

Cor de Noies de l'Orfeó Català (Buia Reixach i Feixes, directora)

Lydia Kavina, theremin · **Diego Martin-Etxebarria**, director · **Orquestra Simfònica del Vallès**

J. Goldsmith **Star Trek: first contact**

H. Shore **Suite Ed Wood**

G. Holst **Els planetes**

La música té màgia, fins i tot de manera literal. Posem per cas, la màgia d'un instrument musical que es toca sense tocar-lo: el theremin. El truc no te'l direm pas ara, el descobriràs en directe en les mans de la solista Lydia Kavina, deixeble de l'inventor de l'instrument, el rus Leo Theremin, que traduirà la música interplanetària de la *Suite Ed Wood* de Howard Shore i ens obsequiarà amb alguna sorpresa més que també callem. Un dels directors més celebrats del moment, Diego Martin-Etxebarria, et guiarà pel Sistema Solar i més enllà amb *Els planetes* de Holst i la música cinematogràfica de *Star Trek*. I és que volem que la música et faci mirar al cel més sovint i creure en l'increïble.

Data i lloc dels concerts

Divendres, 20 de gener de 2017, a les 21 h · Centre Cultural Terrassa · Terrassa

Dissabte, 21 de gener de 2017, a les 19 h · Palau de la Música Catalana (Barcelona)

BREU COMENTARI DELS AUTORS I LES OBRES

GUSTAV HOLST (Cheltenham, 1874 – Londres, 1934) és un dels compositors anglesos més apreciats del segle xx, fill d'una família de músics que es remunta a tres generacions enrere. Malgrat tot, quan el noi va demostrar la seva precocitat projectant grans composicions a l'edat de dotze anys, el seu pare va intentar arrossegar-lo amb pragmatisme cap a la interpretació de piano. Sigui com sigui, a l'edat en què devia considerar les seves opcions universitàries, ja tenia un bagatge musical inusualment nodrit. La seva obra combina la tradició anglesa amb l'estètica canviant de l'escena clàssica internacional, en la qual tenien una importància especial els compositors alemanys, austríacs i russos.

Els planetes, op. 32, l'obra més coneguda de Holst, és una suite orquestral que consta de set poemes simfònics dedicats respectivament a cada un dels planetes del Sistema Solar i a les deïtats que els donen nom: Mart, el portador de la guerra; Venus, la portadora de la pau; Mercuri, el missatger alat; Júpiter, el portador de l'alegria; Saturn, el portador de la vellesa; Urà, el mag, i Neptú, el místic. Holst va escriure l'obra entre 1914 i 1916, mentre era director de música de l'escola femenina de St. Paul. La seva primera interpretació pública va ser l'any 1920 i es va convertir en un èxit immediat.

L'obra fa palès l'ampli bagatge d'un compositor que coneixia bé la tradició musical anglesa, però que també estava familiaritzat amb les darreres tendències musicals de l'època. Holst aconsegueix sostenir l'atenció de l'oient durant gairebé una hora sense res més que les personalitats que associa als planetes –una per a cadascun–, que són dibuixades amb un gran acoloriment i una gran precisió per a cada moviment, cadascun dels quals contrasta amb el següent. En aquesta obra no hi ha cap argument ni cap forma dominant. Res, llevat de l'esperit i la riquesa de les melodies i les figures rítmiques emprades per Holst, incloent-hi cançons populars angleses.

JERRY GOLDSMITH (Pasadena, 1929 – Beverly Hills, 2004) va ser un compositor innovador i prolífic de bandes sonores per a cinema i televisió.

Les seves partitures inclouen èxits com *El planeta dels simis*, *Chinatown*, *Instint bàsic* o *L.A. Confidential*. Moltes de les seves bandes sonores han esdevingut clàssics i posen de manifest el seu eclecticisme: dels metalls militars de *Patton* a la grandiositat de la música de **Star Trek**, passant per la sentimentalitat del tema principal de la sèrie *The Waltons*.

De formació clàssica, Goldsmith va començar els estudis musicals a l'edat de sis anys. El compositor no tenia un únic estil reconeixible. Va fer servir cants llatins al film *La profecia*, guanyador d'un Oscar. Tampoc no va dubtar a utilitzar una gran varietat de sons electrònics, però molts dels efectes més sorprenents els va aconseguir amb l'ús avantguardista d'una orquestra convencional. En *El planeta dels simis*, per exemple, va fer servir trompes bufades sense les embocadures. També va destacar pel fet de ser molt selectiu a l'hora de decidir on calia posar la música al llarg del film, i va apostar per l'absència de música molt més que no pas altres compositors.

HOWARD SHORE (Toronto, 1946) és un dels principals compositors actuals de música per a orquestra i bandes sonores. La interpretació musical de l'imaginatiu món de J.R.R. Tolkien a *El senyor dels anells* i *El hòbbit: Un viatge inesperat* ha captivat durant anys públics de diverses generacions i és una de les seves composicions més aclamades, guanyadora de tres Oscars, quatre Grammys i dos Globus d'Or, entre altres premis.

Entre les partitures més conegudes d'aquest prolífic compositor destaquen, també, el tema musical del programa televisiu *Saturday night live* i la seva llarga col·laboració amb el director de cinema també canadenc David Cronenberg, per a qui ha escrit la partitura de la majoria dels seus films, incloent-hi *La mosca*, *Crash*, *Naked lunch*, *Cosmopolis*, *A dangerous method* o *Promeses de l'est*. Però també cal remarcar els projectes de Martin Scorsese *Hugo*, *Infiltrats*, *L'aviador* i *Gangs of New York*, o llargmetratges com *El silenci dels anyells*, el recent *Spotlight* i, per descomptat, **Ed Wood**.

ELS PLANETES DE HOLST: UNA ORQUESTRACIÓ GRANDIOSA

Diego Martin-Etxebarria: "La música no professional és la que determina la cultura musical de la societat"

Guanyar el Primer Premi del Concurs Internacional de Tòquio el 2015, que feia quinze anys que es declarava desert, va brindar al jove director Diego Martin-Etxebarria (Bilbao, 1979) la possibilitat d'entrar definitivament en el restringit circuit internacional de la música simfònica. Des d'aleshores, malgrat que resideix a Berlín, no para de viatjar. És el destí dels directors freelance, una circumstància que no sembla inquietar-lo, sinó que, contràriament, li ofereix l'oportunitat de treballar amb formacions musicals de tot el món i debutar en alguns dels millors teatres. En una temporada en què, ens explica, hi haurà "molta òpera" en la seva agenda professional, ve a Barcelona per dirigir l'Orquestra Simfònica del Vallès interpretant Els planetes de Holst.

Els planetes probablement és l'obra més coneguda de Holst. Té una orquestració espectacular, la més gran que el compositor va concebre en tota la seva vida, amb un munt de vents, percussió, dues arpes... No sé com entraran tots els músics a l'escenari el dia del concert! Tenint en compte, a més, que en el moviment final intervé un orfeó femení...

No té l'estructura simfònica clàssica...

No. És una suite formada per set moviments o poemes simfònics, cadascun dels quals està dedicat a un planeta o, en realitat, a la deïtat que dona nom al planeta, i vinculat a les característiques que associem amb aquesta deïtat: el primer moviment està dedicat a Mart, déu de la guerra; el segon a Venus, la feminitat de la qual s'associa amb la pau; el tercer a Mercuri, el missatger alat; el quart a Júpiter, portador de l'alegria... Són moviments molt contrastants entre ells, que evoquen de manera molt expressiva el tret més característic associat a cada divinitat...

És cert... En el IV moviment, per exemple, dedicat a Júpiter, un fragment que s'ha fet servir molt al cinema, gairebé t'aixecaries de la butaca i exclamaries: "Sí, nois, hem arribat. Ho hem aconseguit!"

Ha!, ha!, ha! Sí, és cert que s'ha fet servir moltíssim al cinema...

D'on procedeix aquest sentiment tan afirmatiu en aquest moviment?

Bé, tots els compositors tenen els seus, diguem-ne, "trucs". Per descomptat, el ritme; però també, en aquest cas, l'ús d'harmonies en mode major o el fet de fer servir melodies que l'oient gairebé podria xiular...

En l'obra, magnífica, és perceptible tant la tradició de la música anglesa com les influències contemporànies de l'autor que arribaven del continent...

Sí, efectivament. Per exemple, aquest cor intern femení recorda molt Debussy. O aquesta instrumentació grandiosa, que enllaça amb Wagner... Pensa que, aquesta suite, Holst la va compondre poc abans del començament de la Primera Guerra Mundial, en un moment en què encara s'invertien molts diners en les orquestres simfòniques, cosa que va permetre que creixessin moltíssim, i vet aquí la música de compositors com Wagner o Stravinsky, concebuda per a aquestes grans formacions. També ho podem vincular amb el primer Schönberg, i amb Elgar, per descomptat... I a mi particularment aquesta suite em fa pensar en els *Quadres d'una exposició* de Mussorgski. És cert que aquí no hi ha un tema central unificador, però totes dues obres tenen aquesta mateixa estructura de "quadres" o imatges o poemes simfònics...

Aquest cor de veus femenines, que podria vincular l'obra amb el cant coral religiós, té un caràcter hipnòtic que per a mi relaciona l'obra amb la resta del programa de la nit...

Sens dubte en el programa hi ha una línia cinematogràfica molt clara... La música de Holst, com deies abans, s'ha fet servir molt en el cinema, i el programa inclou a més dues peces procedents de bandes sonores. També podríem parlar de "música de les esferes". Amb relació al passatge femení que menciones, a mi, com que a més m'agrada situar el cor sobre l'orquestra i sentir que el seu so procedeixi de dalt, realment em produeix la sensació de "música celestial". Però aquesta música vocal interna, a mi saps què em recorda? El so del theremin present a la partitura d'*Ed Wood*...

És un instrument molt curiós, el theremin, un dels primers instruments electrònics. No “es toca”...

Sí, el theremin és un instrument molt peculiar, efectivament no “es toca”... És un instrument electrònic que funciona per ones. Té uns sensors i en funció de la proximitat de les mans emet unes notes o unes altres, un volum més alt o menys... És molt difícil de controlar! Tot just un lleuger canvi en l'obertura dels dits fa que el so canviï... Lydia Kavina n'és una de les millors intèrprets, és increïble el que fa...!

Es fa servir poc en concerts...

S'utilitza molt en música per a cinema, especialment en pel·lícules de ciència-ficció. És un instrument que es va inventar cap als anys vint del segle passat, poc abans del gran boom en la producció de pel·lícules de ciència-ficció de sèrie B a Hollywood, com les que feia Ed Wood, precisament... I dins d'aquest gènere va tenir molt d'èxit, perquè sens dubte remet a l'atmosfera que associem amb l'extraterrestre, el paranormal...

Ets un exponent d'un fenomen que s'ha esdevingut a Espanya en els últims anys, on s'ha assolit un nivell molt alt en la música professional. Ara hi ha força gent en primera línia... No obstant això, segueix sent un país amb una cultura musical baixa...

És fantàstic tot el que s'ha invertit a Espanya en els darrers anys en la professionalització dels músics, en la seva especialització..., obrint-se moltes escoles superiors de música, portant professors de l'estranger... Però no s'ha invertit en la formació de base a les escoles o en la formació de públics, que, finalment, és el que a llarg termini determina la cultura musical del país. I què passa aleshores?

Que ens trobem amb un planter de músics excel·lents que no tenen cap lloc per tocar o cap públic per a qui tocar; així, doncs, hem de marxar a l'estranger...

La clau està precisament en els músics no professionals?

Sí. A Alemanya, per exemple, que és el prototipus de país on la formació musical funciona, la majoria de la gent té una certa cultura musical gràcies a la formació que rep a l'escola. Molta gent sap tocar algun instrument i hi ha un munt de músics amateurs. La música no professional té un nivell altíssim. Jo vaig ser director de l'orquestra de la Universitat de Friburg, que era una orquestra universitària, però no d'una sola facultat de música, els músics eren estudiants de medicina, d'arquitectura, de qualsevol altra disciplina, i eren uns músics excel·lents i l'orquestra era una formació de noranta músics! Aquí sembla que ens haguéssim volgut posar la medalla, poder dir: “Mireu quin nivell té la música professional a Espanya!”. I sí, en aquests moments té un gran nivell, però el que marca la diferència és la formació bàsica. Això és el que determina la cultura musical de la societat en conjunt...

Tenim aquesta conversa el matí del dissabte 24 de desembre. Acaba d'arribar a Terrassa, demà se'n va a Santander, demà passat a Bilbao... Es diria que les seves vacances nadalenques segueixen el seu ritme habitual de viatges. Diego Martin-Etxebarria em diu, també, que és el primer cop que dirigirà l'OSV i el primer cop que actuarà al Palau de la Música. Ens alegrem de poder gaudir del privilegi del seu debut: molta sort, mestre!

**Butaca
360°**

Moltes persones ens han escoltat assegudes a les cadires situades entre els músics de l'Orquestra

**Si tu també vols viure aquesta experiència, truca'ns.
Informació: 93 727 03 00**

Idea: equip gestor de l'OSV · Textos: **Eva Muñoz**, periodista, col·laboradora habitual de l'OSV i equip de l'OSV

Patrocinadors principals

Patrocinadors

L'OSV forma part del